

HERMES TRISMEGISTOS

CORPUS HERMETICUM

Textele fundamentale și învățăturile
tainice de inițiere în hermetism

Traducere și îngrijire ediție:
DAN DUMBRĂVEANU

Revizuire text:
ALEXANDRU ANGHEL

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Cuvânt înainte	5
1. Hermes, „Cel de trei ori mare”	5
2. Hermes și Tabla de Smarald	8
3. Lucrările hermetice	13
4. Numele Poimandrēs	19
5. Sistemul hermetic	25
6. Însemnătatea hermetismului	30

CORPUS HERMETICUM

I. Poimandrēs	35
II. Predica universală	50
III. [Hermes] către Asclepios	51
IV. Predica Sfântă a lui Hermes	60
V. Craterul sau Monada sa	63
VI. Hermes către fiul său Tat	69
VII. Numai în Zeul însuși este Binele și nicăieri în altă parte	75
VIII. Cel mai mare rău pentru om este necunoașterea Zeului	80
IX. Niciunul dintre lucrurile care sunt nu piere, însă cei ce se înșală numesc schimbările lor moarte și pieire	82
X. Despre gândire și simțire	86
XI. Cheia	92
XII. Mintea către Hermes	106

XIII. Despre Mîntea comună	118
XIV. Discursul tainic de pe munte	130
XV. Despre dreapta înțelegere	142
XVI. Asclepios către Ammon	148
XVII. [Asclepios către rege]	156
XVIII. Despre piedicile ce i se pun sufletului de către patimile trupului	158

PREDICA DESĂVÂRȘITĂ sau ASCLEPIOS

I	167
II	168
III	170
IV	171
V	172
VI	173
VII	175
VIII	176
IX	178
X	179
XI	180
XII	182
XIII	183
XIV	183
XV	185
XVI	185
XVII	186
XVIII	188
XIX	188
XX	191
XXI	192
XXII	193
XXIII	194

XXIV	196
XXV	197
XXVI	199
XXVII	200
XXVIII	202
XXIX	203
XXX	205
XXXI	206
XXXII	207
XXXIII	209
XXXIV	210
XXXV	212
XXXVI	213
XXXVII	213
XXXVIII	216
XXXIX	216
XL	217
XLI	218

FRAGMENTE DIN STOBÆUS

I. Despre evlavie și [adevărată] filosofie	223
II. [Despre neputința de a-l înțelege pe Zeu]	231
III. Despre adevăr	232
IV. [Ființa, Natura, Zeii]	238
V. [Despre Materie]	239
VI. Despre Timp	240
VII. Despre corpurile veșnice [și despre corpurile pieritoare]	241
VIII. Despre energie și senzație	243
IX. Despre [deceni și] astre	248
X. [Despre Providență, Necesitate și Soartă]	254
XI. [Despre Dreptate]	256
XII. Despre Providență și Soartă	257

XIII. Despre guvernarea Universului	258
XIV. Despre suflet [I]	259
XV. Despre suflet [II]	261
XVI. [Despre suflet, III]	262
XVII. [Despre suflet, IV]	263
XVIII. [Despre suflet, V]	265
XIX. [Despre suflet, VI]	267
XX. [Puterea de alegere]	269
XXI. Isis [către Horus]	270
XXII. [O apoftegmă]	271
XXIII. Din „Afrodita”	272
XXIV. [Un imn al Zeilor]	273
XXV. Fecioara Lumii [I]	274
XXVI. Fecioara Lumii [II]	296
XXVII. Învățătura lui Isis către Horus	302

DIVERSE FRAGMENTE

I	313
II	313
III	314
IV	315
 Bibliografie selectivă	 317

CORPUS HERMETICUM

I.

Poimandrēs¹

1. Odată, pe când eram adânc cufundat în gânduri cu privire la lucrurile care sunt², gândul meu s-a ridicat la o mare înălțime, cu toate simțurile trupești înfrânate pe cât se poate – ca atunci când sunt amorțite de somn, sau din pricina mesei bogate, sau a osteneții trupului. Mi se păru că zăresc pe cineva neînchipt de mare de stat și de o măreție fără margini chemându-mă pe nume și zicându-mi: Ce voiești să auzi și să vezi, și ce voiești să cunoști și să înțelegi?

2. Și am zis: Cine ești tu? Sunt Poimandrēs³, a grăit el, Mîntea (nous) stăpînirii supreme (authēntia)⁴. Știi ce voiești și te însoțesc pretutindeni.

3. Și am zis: Voiesc să cunosc lucrurile care sunt și să înțeleg natura lor, și să-l cunosc pe Zeu. Aceasta este, am spus eu, ceea ce doresc să aud.

¹ *Corpus Hermeticum* I. Text: R. 328-338; P. 1-18; Pat. 5b-8 [P. = Parthey (G.), *Hermetis Trismegisti Poemander* (Berlin, 1854). Pat. = Patrizzi (F.), *Nova de Universis Philosophia* (Veneția, 1593)].

² *περὶ τῶν ὄντων*.

³ „Păstorul oamenilor”.

⁴ *ὁ τῆς αὐθεντίας νοῦς*. *αὐθεντία* era *summa potestas* a tuturor lucrurilor; vezi R. 8, n. 1; și § 30 de mai jos. Cf., de asemenea, C. H., XIII (XIV). 15.

Atunci, el a zis: Păstrează-mă în mintea ta și orice vei dori să afli eu te voi învăța.

4. După ce a spus aceasta, înfățișarea i s-a preschimbat¹; și de îndată, cât ai clipi din ochi, toate lucrurile mi s-au dezvăluit. Și am văzut o prveliște nemărginită, toate lucrurile au devenit Lumină, blândă și neînchipuit de plăcută, și eram fermecat cu totul privindu-le.

Nu mult după aceea, într-o parte se făcu beznă și Întunericul² coborî pieziș, înspăimântător și hâd, încolăcindu-se în cute șerpuite³, încât mi-am zis că este ca un șarpe⁴.

Și apoi Întunericul s-a preschimbat în ceva de natură umedă, nespus de tulbure, care slobozea fum ca focul, și gema cu un sunet tânguitor, de nedescris.

[Și] apoi de acolo a ieșit un strigăt nearticulat, încât părea că este glasul focului⁵.

¹ ἡλλάγη τῆ ἰδέα.

² Vezi nota de la a cincea Rugăciune a lui Hermes (V. 2), H. T.

³ σκολιῶς ἐσπειραμένον. Sensul nu este sigur. Ménard traduce „de forme sinuose”; Everard „coborând pieziș”; Chambers, „sfârșindu-se în încolăciri”. Însă cf. sistemului setian „Apa încolăcită” – adică Întunericul (vezi. Hipp., *Philos.*, V. 19).

⁴ Cf. Hipp. *Philos.*, V. 9 (S. 170, 71): „Ei spun că șarpele este esența umedă”.

⁵ Primele trei etape primare par a fi simbolizate de către Întuneric, Esența Umedă și Foc. Acestea nu erau elementele materiale diferențiate, ci Elementele cosmice Primordiale. Aceeași idee, deși în forme diferite, este întâlnită într-un sistem gnostic păstrat de vechiul traducător în latină al lui Irineu (*Haer.*, I. 30; Stieren, I. 363 sqq.), ca și de Teodoret (*Haer.*, *Fabb.*, I. 14; vezi *F. F. F.*, p. 188 sqq.), care îl atribuie setienilor, și care, spune acesta, sunt numiți ofiani sau ofiți. Așadar, Set era Typhon sau Întunericul, Lumina Întunecată, iar acest Set putea foarte bine să fie simbolizat prin Marele Șarpe al Întunericului, ca și în textul hermetic. În acest sistem, Elementele primare sunt Apa, Întunericul, Abisul și Haosul. Lumina era Copilul Treimii supreme – Primul Om, al Doilea Om și Sfântul Duh sau Prima Femeie. În prelucrarea evreiască și creștină a originalului, această Lumină a fost numită Hristos Cosmic.

II.

Predica universală¹

(Doar titlul acestei scrieri s-a păstrat în *Corpusul hermetic*, textul dispărând odată cu pierderea unei file sau a mai multor file înainte ca principala copie să ajungă în mâinile lui Psellos.)

¹ *Corpus Hermeticum* (II).

III.

[Hermes] către Asclepios¹

1. *Hermes*²: Oare tot ceea ce se mișcă, Asclepios, nu este mișcat în ceva și de către ceva?

Asclepios: Da, într-adevăr.

Hermes: Nu trebuie oare ca acel ceva în care se mișcă un lucru să fie neapărat mai mare decât lucrul care este mișcat?

Asclepios: Negreșit.

Hermes: Iar ceea ce face cu puțință mișcarea, nu este oare mai puternic decât ceea ce este mișcat?

Asclepios: Este mai puternic.

Hermes: Acel ceva în care un lucru se mișcă nu trebuie oare să aibă neapărat o natură diferită celei a lucrului care este mișcat?

Asclepios: Cu siguranță.

2. *Hermes*: Această lume măreață nu este oare un corp, față de care nimic nu este mai mare?

Asclepios: Mărturisesc că da.

¹ *Corpus Hermeticum* II (III). Text: p. 19-30; Pat. 18b-20.

² De aici până la sfârșitul § 4 este citat de Stobaeus, *Phys.*, XVIII. 2; G. pp. 147-149; W. 157, 6 sqq.

Hermes: Și nu este ea solidă, ca și cum ar fi umplută cu multe corpuri mari, și într-adevăr [nu e umplută] cu toate corpurile care există?

Asclepios: Așa este.

Hermes: Și nu e lumea un corp, și încă un corp care este mișcat?

3. *Asclepios:* Cum de nu?

Hermes: Atunci ce fel de loc trebuie să fie cel în care este mișcată, și care este natura sa? Nu trebuie oare să fie mult mai mare, ca să poată permite continuitatea mișcării? Și ca nu cumva ceea ce este mișcat, din lipsă de spațiu, să fie oprit și împiedicat în mișcare?

Asclepios: Trebuie neapărat să fie un lucru imens, o, Trismegistos.

Hermes: Însă de ce natură? De o natură contrară, nu-i așa, *Asclepios*? Or, nu este necorporalul contrar corporalului?

Asclepios: Negreșit.

Hermes: Așadar, locul este necorporal; însă ceea ce este necorporal este fie un lucru divin, fie Zeul însuși; iar prin „lucru divin”, eu nu înțeleg ceva ce a fost făcut ori creat.

5. Așadar, dacă este ceva divin, este substanțial¹; dar dacă este Zeul însuși, este mai presus de substanță; însă, trebuie gândit altfel [decât Zeul], și în felul acesta.

Căci, înainte de toate, Zeul este inteligibil nu pentru sine însuși, ci pentru noi, căci ceea ce este inteligibil poate fi înțeles prin percepție. De aceea, Zeul nu este inteligibil pentru sine însuși, căci nefiind diferit cu nimic de obiectul gândirii, nu se poate înțelege pe sine. Însă el este „altceva” pentru noi, și de aceea el este gândit de noi.

¹ οὐσιωδέξ.

VIII.

Cel mai mare rău pentru om este necunoașterea Zeului¹

1. Încotro vă poticniți, o, oameni, care ați băut vinul neamestecat al necunoașterii și pe care, văzând deja că nu-l puteți căra, îl vărsați?

Ridicați-vă, treziți-vă și priviți în sus cu [adevărații] ochi ai inimii! Iar de nu puteți face aceasta cu toții, s-o facă totuși cei ce pot!

Căci răutatea ignoranței învăluie pământul întreg și copleșește sufletul ferecat în trup, și nu-l lasă să intre în portul mântuirii.

2. Nu vă lăsați duși de curentul aprig, ci mergând împotriva curentului, voi care puteți, intrați în portul mântuirii și, ancorând acolo, căutați-l pe acela care vă poate conduce și călăuzi² spre poarta Cunoașterii. Unde strălucește Lumina pură, neîntinată de întuneric, unde nimeni nu este cuprins de beție, ci toți sunt treji și privesc cu ochii inimilor lor către Cel ce vrea să fie văzut.

Căci el nu poate fi auzit cu urechile, nici văzut cu ochii, nici exprimat în cuvinte, ci numai în minte și în inimă.

¹ *Corpus Hermeticum* VII (VIII). Text: P. 54, 55; Pat. 18a.

² Cf. *C. H.*, IV (V). 11; IX (X). 10; X (XI). 2; R. 23, n. 5.

Însă mai întâi trebuie să sfășii de pe tine veșmântul pe care îl porți – țesătura ignoranței, temeiul oricărui rău, lanțul stricăciunii, vălul întunecat, mortul viu, stârvul supus simțurilor, mormântul ce-l târăști după tine, hoțul din casa ta, care, prin ceea ce iubește, te urăște, iar prin ceea ce urăște, te pizmuiește.

3. Acesta este veșmântul dureros cu care ești îmbrăcat, care te apasă și te trage în jos către sine, pentru ca tu să nu privești în sus și, văzând frumusețea Adevărului și Binele ce sălășluiesc acolo, să urăști ticăloșia acestui veșmânt și să înțelegi capcanele pe care ți le întinde, fiind fără simțire la cele simțitoare.

De aceea, lucrurile care sunt adevărate acesta le ascunde și le învăluie în materie, umplând ceea ce el îți arată ție cu plăcere dușmănoasă, ca tu să nu poți nici să auzi ceea ce ar trebui să auzi, nici să vezi ceea ce ar trebui să vezi.

FRAGMENTE DIN STOBÆUS

I.

Despre evlavie și [adevărata] filosofie

Hermes Trismegistos către fiul său Tat

1. Eu, Fiule, am scris această primă Carte, atât pentru omenire, cât și din evlavie¹ față de Zeu.

2. Căci nu poate fi religie mai adevărată sau mai dreaptă decât cunoașterea lucrurilor care sunt și aducerea de mulțumiri pentru toate Aceluia care le-a făcut, ceea ce eu nu voi înceta niciodată să fac.

3. Așadar, o, Tată, ce ar trebui să faci un om pentru a-și cârmui viața așa cum se cuvine, văzând că aici, pe pământ, nu este nimic adevărat?

4. Fii pios și religios², Fiule, căci cel ce face astfel este cel mai bun și mai înalt filosof; iar fără filosofie³ nu vei putea atinge niciodată înălțimea și rigoarea Evlaviei și a Religiei.

¹ Sau adorație.

² Sau adoră-l pe Zeu.

³ În sensul ei adevărat de înțelepciune-iubire.

5. Însă cel ce va afla și va cerceta lucrurile care sunt¹, și felul în care sunt ele orânduite și guvernate, și de către cine, și din ce cauză, și în ce scop, îi va mulțumi Ziditorului², ca unui bun Părinte, unei desăvârșite Doici și unui credincios Veghetor³, iar cel ce este recunoscător va fi evlavios sau religios, iar cel ce este religios va cunoaște deopotrivă unde se află adevărul, și ce este el, și aflând acestea, el va fi din ce în ce mai religios.

6. Căci niciodată, o, Fiule, sufletul – care, odată aflat în trup, se luminează și se înalță pe sine pentru a afla și a înțelege ceea ce este bun și adevărat – nu poate luneca îndărăt. Căci el este cu totul fermecat și uită de toate relele; iar când l-a aflat și l-a cunoscut pe Părintele și Născătorul său, el nu se mai poate lepăda de credință sau îndeapărta de acel bine.

7. Acesta, fiule, trebuie să fie țelul religiei și al evlaviei; odată ajuns acolo, vei trăi în bunăstare și vei muri împăcat, iar sufletul tău va ști ce cale să apuce.

8. Căci numai aceasta, o, Fiule, este calea care duce la Adevăr, pe care au pășit strămoșii noștri; și care, săvârșindu-și călătoria, au dobândit în cele din urmă Binele. Este o cale dreaptă și vrednică de laudă, însă grea și anevoie de străbătut pentru sufletul care se află în trup.

9. Căci, înainte de toate, el trebuie să se războiască cu sine însuși, iar după mult zbucium și luptă trebuie să fie biruit de una din părți; căci înfruntarea este a unuia împotriva a doi⁴, când el

¹ *περὶ τῶν ὄντων.*

² *δημιουργός.*

³ Cf. *C.H.*, XIII (XIV). 3.

⁴ „Unul” este elementul rațional, iar „doi” reprezintă patima și respectiv dorința, ultimele două fiind elemente ale naturii iraționale.

caută să-și ia zborul, celelalte două se căznesc să-l prindă și să-l oprească.

10. Dar izbânda celor două nu este la fel, căci una se zorește către ceea ce este Bine, însă cealaltă se alătură lucrurilor rele; iar ceea ce este Bun tânjește să fie slobozit, însă lucrurile care sunt rele iubesc înlănțuirea și sclavia.

11. Și dacă cele două părți sunt înfrânte, ele se domolesc și se mulțumesc să-l primească drept Cărmuitor, însă dacă unul este biruit de cele două, atunci el ajunge robul lor și este pedepsit să-și continue existența aici, pe pământ.

12. Aceasta este, o, Fiule, Călăuza pe calea care duce într-acolo; căci trebuie să-ți lași trupul înainte de a-ți da sfârșitul și să dobandești izbânda în această viață frământată, iar când ai învins, să te întorci.

13. Acum însă, Fiule, voi merge la Principiile lucrurilor care sunt. Înțelege cele ce-ți spun și ia aminte la cele ce auzi.

14. Toate lucrurile care există¹ sunt în mișcare, numai ceea ce nu există este neclintit.

15. Orice corp este schimbător.

16. Nu orice corp se descompune.

17. Unele corpuri se descompun.

18. Nici o ființă vie nu este muritoare.

19. Însă nu orice lucru viu este nemuritor.

20. Ceea ce poate fi descompus este și destructibil.

¹ Existența e înțeleasă ca trecerea de la ființa pură la starea de devenire.